

Kitap Tanıtımı

Halide Aslan

Ar. Gör., Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
e-mail: halideaslan@yahoo.com

Prof. Dr. Nesimi YAZICI, *Kâmil Miras-Hayatı ve Eserleri*, Diyanet İşleri Başkanlığı İlmî Eserler No: 85, Ankara, 2002, 168 sayfa.

Örnek şahsiyetlerin örnek yaşantıları ve bu yaşamları boyunca ortaya koydukları eserleri, karşılaştıkları sıkıntılarla birlikte ortaya koyan biyografik çalışmalar, yazılmaya başlandıkları zamandan itibaren pek çok gayeye hizmet etmişlerdir. Bu eserlerde sunulan hayatlar, birer tecrübe oldukları gibi dönemlerini aksettiren ayna mesabesindeirler.

İşte bu tür eserlerden biri de Prof. Dr. Nesimi Yazıcı tarafından kaleme alınan *Kâmil Miras-Hayatı ve Eserleri* adlı çalışmadır. İlim dünyasına henüz kazandırılan bu eser, tarihin tozlu ve sessiz sayfalarında unutulmuş, çaplı bir âlim ve politikacı olan Prof. Kâmil Miras'ı her yönüyle gün ışığına çıkarmaktadır.

Pek çok değerli eserin, doğrudan doğruya müelliflerinin kendi öğrenme ihtiyaçlarına cevap olarak ortaya konulduğunu ifade eden yazar, bu çalışmasını hazırlama amacının da özel merakı olduğuna işaret etmiştir.

Yazarın bu merakı onu, Kâmil Miras'ı bir tebliğ konusu yapmaya¹, onun hakkında bir makale neşrine² ve bir ansiklopedi maddesi hazırlamaya³ sevketmiştir. Yazar, araştırmalarından elde ettiği birikim belli bir düzeye ulaştığında ise, bu kıymetli kitabı hazırlayarak, birikimini talebeleri ve meraklılarıyla paylaşmıştır.⁴

Çalışma planı, “Önsöz” ile “Kısaltmalar”dan sonra, özgün ve bir birini takip eden beş ana başlık çerçevesinde oluşturulmuş, “Ekler”, “Bibliyografya” ve İndeks”le tamamlanmıştır.

Yazar, önsözünde, “... Prof. Kâmil Miras Osmanlı'dan Cumhuriyet'e intikal eden ve her iki dönemde bu vatana, bu millete ve yüce dinimize önemli hizmetlerde bulunan bir büyük şahsiyet, eserler vermiş bir din âlimimizdir. Onun hayatının en büyük bölümü okumak ve okutmakla geçmiştir. İlmî çalışmalarının yanında birçok açıdan pek değerli sayılabilecek siyasî faaliyetlerin de sahibidir...” ifadelerinden sonra, böyle bir şahsiyetin unutulmuşlar arasında yerini aldığını belirttikten sonra, merak konusu bile olmamasını sitemle ifade etmiştir.

Daha sonra bir ana başlıkla Prof. Miras'ın hayat çizgisi ortaya konulmuştur. 1291R/1875'de Karahisar-ı Sahib (Afyonkarahisar)'de doğan Prof. Miras'ın çocukluk ve ilk tahsil yılları hakkında tatmin edici bilgi bulunmadığını ifade eden yazar; sonraki hayatı ile ilgili ilk elden bilgilere, Diyanet İşleri Başkanlığı'ndaki kendisinin yazıp mühürlediği 25 Haziran 1920 tarihli sicil özetinden, yine kendi elyazısıyla yazıp imzaladığı TBMM Arşivi'ndeki 27 Ekim 1923 tarihli özgeçmişinden, ayrıca Emekli Sandığı Arşivi'ndeki dosyalar ve buradaki resmî belgelerden ulaşmıştır. Söz konusu verilere bakılırsa, Osmanlı'nın son dönem ilmî hayatı, özellikle de eğitim öğretim faaliyetleri hakkındaki gelişmeleri, dönemi bizzat yaşayan birinin şahsında takip etmek isteyenlerin Prof. Miras'ın hayatını iyi tetkik etmeleri gerektiği rahatlıkla anlaşılmaktadır. Çünkü Şubat 1907'de Bâyezid Camii'nde Dersiâmlığa başlayan Hoca, kaldırılışlarına kadar, medreselerin içerisinde olmuş, dersler vermiş, program geliştirme çalışmalarına en üst düzeyde katkıda bulunmuştur. Onun bu yönünü çok iyi tespit ve tetkik etmiş olan yazar da, Kâmil Miras'ın hayatını büyük ölçüde dönemin medreselerindeki ilmî faaliyetlerle ilişkilendirerek işlemiştir.

Müteâkip bölümde yazar, “Akademik ve Entelektüel Faaliyetleri” başlığı altında, bir ilim adamı olarak Kâmil Miras'ın üstlendiği görevleri sıralamıştır. Kâmil Miras, II. Meşrutiyet Dönemi medreseleri yanında

¹ “Osmanlı'dan Cumhuriyete Bir Afyonlu; Prof. Kâmil Miras” V. Afyonkarahisar Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri, İstanbul, 2000, s. 41-49.

² “Osmanlı'dan Cumhuriyete Bir Afyonlu; Prof. Kâmil Miras” Diyanet İlmî Dergi, C. XXXVII, S. 1 (Ankara Ocak – Şubat – Mart 2001), s. 119-126.

³ Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, sırası gelince yayınlanacak.

⁴ Ayrıca çalışma yayınlandıktan sonra da bir tebliğ sunmuştur bkz. “Prof. Kâmil Miras (Bir Afyon'lunun izinde; yaptıklarım, yapamadıklarım)”, VI. Afyonkarahisar Sempozyumu Bildirileri, Ankara, 2003, s. 79-86.

Üniversite (İstanbul Dârü'l-fünûnu)'de de dersler vermiş, Profesörlük titrini de bu vesile ile kullanmıştır. Yazar, kitabında Prof. Miras'ın bu yönünü aydınlatırken, onun yaptığı ıslahat çalışmalarını da ortaya koymuştur. Bunlardan birkaçına Kâmil Miras'ın kendi ifadeleriyle değinmek yerinde olur kanaatindeyiz; “*Medresetü'l İrşad'ın teşkilatına ait nizamname ile program da ibtida tarafı âcizânemden kaleme alındı.*”⁵ “*İmam ve Hatip mekteplerinin programını bendeniz ihzâr ettim.*”⁶ Son olarak hutbe ile ilgili görüşlerini ise “*Hanefî fıkhdından mülhem olarak diyebiliriz ki; Cuma'nın teşrî buyurulmasındaki yegâne gaye hutbedir. Öbür şartlar, bu hutbeden beklenen irşad ve tenbih gayesinin hakkıyla tahakkuk edebilmesini temine yönelik olan talî şeylerdir. Hatta hutbenin namazdan önce okunmasındaki hikmet de budur.*”⁷ şeklinde ifade etmiştir.

Daha önce de ifade edildiği gibi Kâmil Miras, sadece ilmî kişiliği öne çıkan birisi olmayıp aktif politikada da yer almış bir şahsiyettir. Bu nedenle yazar, Hocanın bu yönünü “Siyasî Faaliyetleri” başlığı altında ayrıca ele almış, onun bu devredeki çalışmalarını Meclis Zabıt Cerîdelerini tarayarak ortaya koymuştur ki bunlara göre Prof. Miras'ın mebusluğu, Afyon'dan, üç defa Cumhuriyet öncesi Osmanlı Mebusânı'nda bir defa da Cumhuriyet devrinde TBMM'nin ikinci döneminde olmak üzere dört defadır. Bu dönemde özellikle Maarif ve İlmiye Encümenlerinde görev yapmış ve çeşitli vesilelerle genelde eğitim özeldin eğitime verilmesi gereken öneme işaret etmiştir. Onun bu yönüyle ilgili olarak, Cumhuriyet döneminde Kur'ân-ı Kerîm'in bir Türkçe tercümesi ve tefsirinin yapılması çalışmalarının perde arkasındaki en büyük destekçisi, planlayıcı ve uygulamasının takipçisi olduğunu ortaya koyan yazar, *Tecrîd-i Sarîh*'in tercüme ve şerhi çalışmasına da dikkat çekmiştir. Prof. Miras'ın siyasî hayatıyla ilgili değinilmesi gereken bir diğer husus da hilâfetin kaldırılması ile ilgilidir ki konuyla ilgili dönemin Adliye Vekili Seyyid Bey'in bütün endişeleri gideren konuşması mâlumdur.⁸ Yazar Kâmil Miras'ın konuyla ilgisini ise Hocanın İstiklâl Mahkemesi'nde sorgulanması esnasındaki beyanından tespit etmiştir. Söz konusu ifadeler iki yerde küçük farkla şu şekilde geçmektedir: 10 Temmuz 1926 tarihli *Hâkimiyet-i Milliye*'de “*Daha henüz Halife İstanbul'da iken Seyyid Bey'in o meşhur Nutkunu terviç eden bendenizim. Onu hazmetmeyecek kabiliyette değilim.*”⁹ 9 Temmuz tarihli *Vakit ve Cumhuriyet* gazetelerinde ise “*Daha henüz Halife İstanbul'da iken Seyyid Bey'in tarihî nutkunu ihzâr eden hey'et-i aliyede ben de vardım.*”

⁵ TBMM., *Sicil Dosyası*, Nr. 440.

⁶ *Hakimiyet-i Milliye*, Nr.1797, 10 Temmuz 1926.

⁷ Kâmil Miras, *Yeni Hutbelerim Hakkında Duyduklarım*, İstanbul, 1937 (Ahmet Hamdi Akseki'nin *Yeni Hutbelerim*, İstanbul, 1377, c.II sonunda), s. 551-556.

⁸ Seyyid Bey, *Hilâfetin Mahiyet-i Şer'iyyesi hakkında Seyyid Bey Tarafından İrad Edilen Nutuk*, Ankara, 1340; Sadeleştirilmiş metin için bkz. Seyyid Bey, *Hilâfetin Mahiyet-i Şer'iyyesi*, Sadeleştirilen: Suphi Menteş, İstanbul, 1969. Seyyid Bey'e atfedilen bir de *Hilâfet ve Hakimiyet-i Milliye* (Muhtemelen Ankara, 1923) adlı bir eser bulunmaktadır.

Onlardan üç tanesi bugün rahmet-i Hakk'a intikal etmiştir." Yazar, Miras'ın bu ifadelerinden, Seyyid Bey'in nutkunun bir ekip tarafından hazırlanmış olduğunu ve Kâmil Miras'ın da bu ekip içerisinde yer aldığını, dolayısıyla konunun Meclis'e anî bir gelişmenin sonucunda değil, belirli bir planlamanın neticesinde getirildiğini ortaya koymuştur.⁹

Yazar sonraki bölümde, Kâmil Miras'ın yayınlanmış eserlerini listelemiştir. Bunlar;

1/a- *Tarih-i İlm-i Fıkıh*, İstanbul, 1329/1331, 112 s.

1/b- *Tarih-i İlm-i Fıkıh*, İstanbul, 1333, 128 s.

2- *Ahlâk-ı Şer'iyye Dersleri*, İstanbul, 1330/1332, 64 s.

3- *Sahîh-i Buharî Muhtasarı – Tecrîd-i Sarîh Tercüme ve Şerhi*, İstanbul, 1938-1948, c. IV-XII.

4- *Ramazan Musahabeleri*, İstanbul, 1949.

5- *Din-i İslâm Tarihinden Emevî ve Abbasî Devirlerine Ait Kısımları*, İstanbul, 1329H (Muhtemelen).

6- *İlm-i Kelâm Tarihine Ait Tetkikler*, İstanbul, 1339 (Muhtemelen).

7- *Kur'ân ve Tefsir Tarihi*, İstanbul, 1342 (Muhtemelen).

8- *Kur'ân'ın Cem-i*, İstanbul, 1342 (Muhtemelen).

Bu eserlerden son dördüne ulaşamadığını belirten yazar, bunun nedenini Prof. Kâmil Miras'ın Dâru'l-fünûn ve medreselerde okuttuğu derslerin notlarından oluştuğu, öğrenciler tarafından az sayıda çoğaltıldığı, bu nedenle de kütüphanelere intikal etmemiş olabileceği şeklinde açıklamıştır. Nitekim Prof. Miras bu duruma TBMM'ye vermiş olduğu öz geçmişinde de temas etmiştir. Ayrıca yazar, ulaşabildiği eserleri özlü biçimde değerlendirmeye de tâbi tutmuş, bu değerli eserlerden ilim dünyasını haberdar etmiştir.

Yazar, Prof Miras'ın sayılan kitaplar haricinde İslâm-Türk Ansiklopedisi'ndeki 24 maddesi ile dönemin farklı dergilerinde bazısı mükerrer yayınlanan makalelerinden 44'ünü bibliyografik künyeleri ile, 1911 yılından başlayarak 1950 yılına kadar kronolojik sıra içinde "Yayınları" başlığı altında göstermiştir. Bunlardan yaptığı bir seçmeye bu değerli çalışmasının sonunda yer veren yazar, Prof. Miras ile ilgili ifadelerinin pekişmesine ve biz okuyucuların da onun hakkında kanaat sahibi olmamıza katkıda bulunmuştur.

Yazar çalışmasının "Ekler" bölümünde de, kitabının başından beri sergilediği titizliği koruyarak, Prof. Miras ile ilgili çarpıcı birkaç belge ve fotoğraf sunmuş, oldukça geniş bir bibliyoğrafyadan sonra indeksle çalışmasını bitirmiştir.

Sonuç olarak; Hocamızın bu kıymetli çalışması, biyoğrafik bir çalışma hazırlanırken gösterebilecek tarihçi titizliğinin en güzel örneklerindedir. Arşiv belgelerinden, kitap ve makalelere kadar kullanılabilir her türlü

⁹ Konu ile ilgili değerlendirmeler için bkz. Dücane Cündioğlu, "Yazılı Tarih Değişecek "Hilafetin İlgası" konusunda Çarpıcı Gelişmeler I ve II" *Yeni Şafak*, 30 Kasım, 1 Aralık 2002.

malzemeyi tarayarak bu kıymetli şahsiyetin hayatını ortaya koyan Hocamızın, anlatımda sergilediği edebî üslup ve inceliği bu değerli çalışmaya ayrı bir güzellik katmıştır.

Bu nâdfde çalışmasından dolayı Hocamıza teşekkür eder, çalışmalarının devamını temenni ederiz.